

**Lounais-Suomen
vesiensuojeluyhdistys r.y.**

Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry

Vieraskalalajit Samassa Veneessä ry:n toimialueella

Rannikkotalkkarihankkeen vieraskalalajiselvitys

Noora Aarnio
27.12.2022

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

I samma båt
samassa veneessä

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Kuvaus kohdealueen vesistöistä.....	2
2.1. Kohdealueen vesistöjen ekologinen tila	2
2.2. Saaristomeri.....	3
2.3. Virtavedet	3
2.4. Järvivedet.....	3
3. Vieraslajit	4
3.1. Määritelmä	4
3.2. Vieraslajeja koskevia säännöksiä	4
4. Vieraskalalajien leviäminen ja torjunta	4
5. Kohdealueen vieraslajikalastoa koskettavia suunnitelmia.....	5
5.1. Merenhoitosuunnitelma	5
5.2. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma	6
5.3. Kalatalousalueet ja niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat	6
6. Havaittuja vieraskalalajeja Samassa Veneessä ry:n toimialueella.....	8
6.1. Hopearuutana.....	8
6.2. Mustatäplätokko	8
6.3. Venäjäsampi	8
6.4. (Kirjolohi)	8
7. Yhteenveto	8
Lähteet.....	10

1. Johdanto

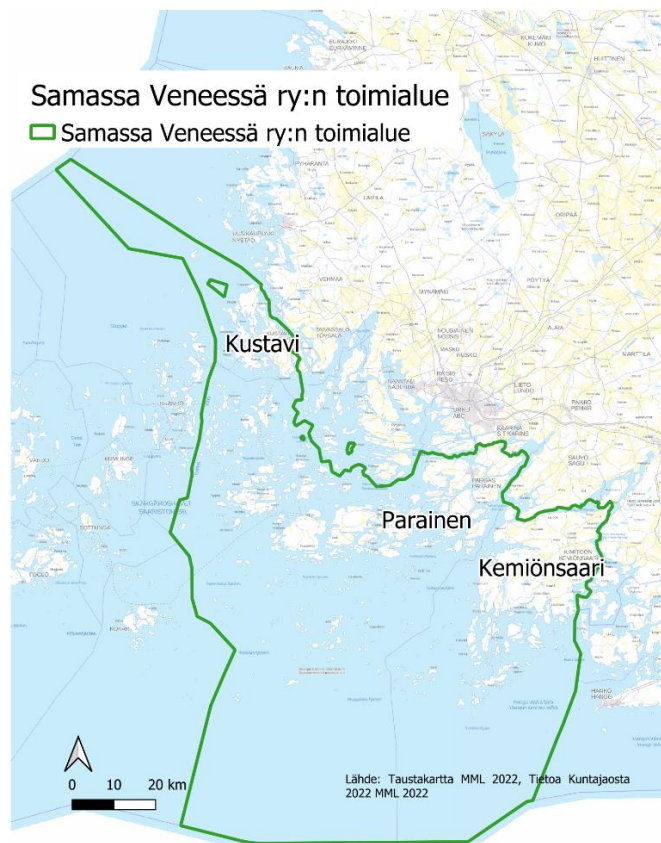
Luontokato tulee pysäyttää. Näin ovat päättäneet yli 190 valtiota Montrealissa YK:n luontokokouksessa joulukuussa 2022. Sopimuksella tähdätään siihen, että vuoteen 2030 mennessä 30 % maapallon pinta-alasta on suojeltava ja 30 % heikentyneistä alueista on ennallistettava. Vieraslajit ovat uhka luonnon monimuotoisuudelle ja yksi luontokatoa aiheuttavista tekijöistä (HS 19.12.2022, MMM 2021). Lisäksi vieraslajit aiheuttavat muun muassa ekosysteemipalveluiden heikentymistä ja taloudellisia menetyksiä (EEA 2012). Vieraslajien leviäminen on estettävä ja niiden aiheuttamaa haittaa muun muassa monimuotoisuudelle ja ekosysteemipalveluille on vähennettävä (mm. EU A 1143/2014, MMM2021).

Kirjallisuuteen perustuvassa Vieraskalalajit Samassa Veneessä ry:n toimialueella -selvityksessä on koottu yhteen Samassa Veneessä ry:n toimialueella, myöhemmin kohdealueella, esiintyviä vieraskalalajeja sekä niiden torjuntakeinoja. Selvityksessä on käyty lyhyesti läpi myös vieraslajeihin liittyviä säännöksiä sekä alueellisia suunnitelmia, joissa vieraskalalajeja on tuotu esille. Selvityksen on koonnut Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry Leader Samassa Veneessä rahoitteisessa rannikotalkkarihankkeessa.

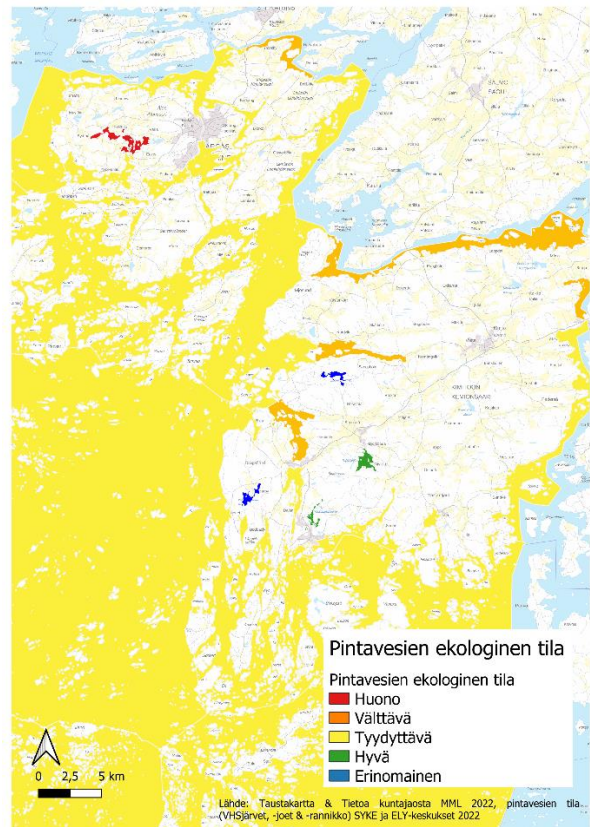
2. Kuvaus kohdealueen vesistöistä

2.1. Kohdealueen vesistöjen ekologinen tila

Samassa Veneessä ry:n toimialueeseen kuuluvat kolme Saaristomerен kuntaa, Kemiönsaari, Kustavi ja Parainen, eikä kohdealueella ole mantereisia maa-alueita (kartta 1). Kohdealueen vesistöt ovat pääosin ekologiselta tilaltaan tyydyttävällä tasolla, mutta alueella on myös ekologiselta tilaltaan erinomaisiksi ja hyviksi arvioituja vesistöjä/ vesistöalueita (kartta 2). Paraisilla sijaitsee Älönlahti, joka luokitellaan voimakkaasti muutetuiksi vesimuodostumaksi ((Paikkatietoikkuna (SYKE 2022)). Voimakkaasti muutetulle vesistölle on määritelty oma hyvän ekologisen potentiaalın tavoite, sillä ekologinen hyvä tila on voimakkaan ihmisvaikutuksen takia haasteellista saavuttaa (D 2000/60/EY).

Kartta 1: Samassa Veneessä ry:n toimialue

Kartat 2&3: Pintavesien ekologinen tila Samassa Veneessä ry:n toimialueella on pääosin tyydyttävällä tasolla.

2.2. Saaristomeri

Samassa Veneessä ry:n kuntien merialueet sijoittuvat Saaristomeren rannikkovesityypeistä lounaiseen sisä-, väli- ja ulkosaaristoon (Aroviita yms. 2019). Kohdealueella meren ekologinen tila vaihtelee hyvästä välttävään. Kustavin pohjoiset merialueet on luokiteltu hyvään ekologiseen tilaan. Sisäsaaristossa ja joissakin muissa suljetummissa lahdissa vesien tila on välttävällä tasolla. Suurin osa merialueesta on arvioitu ekologiselta tilaltaan tyydyttäväksi. (kartat 2&3.) Kustavin pohjoisosassa ja Kemiönsaaren eteläosassa olevien uloimpien merialueiden tilaa on arvioitu osana merenhoitosuunnitelmaa ja meren tila on arvioitu pääosin heikoksi (Korpela yms. 2018). Merenhoitosuunnitelmassa on huomioitu kaikki Suomen merialueet.

2.3. Virtavedet

Kohdealueella ei ole vesiputedirektiivin mukaisia jokimuodostumia. Alueella on erilaisia pienempiä virtavesityyppejä. (Paikkatietoikkuna (SYKE 2022)). Etelä-Suomen virtavesiluontotyypeistä kaikki ovat uhanalaisuusluokitukseltaan vaarantuneita, erittäin uhanalaisia tai äärimmäisen uhanalaisia tai niiden tilaa ei ole arvioitu (Kontula & Raunio 2018).

2.4. Järvivedet

Kohdealueella on verrattain vähän järvivesimuodostumia (Aroviita yms. 2019). Kemiönsaarella sijaitsee viisi järveä, Hammarsboda, Dragsfjärden, Stora Masungträsket, Björkboda träsk ja Lemnästräsket, jotka kuuluvat vesiputedirektiivin mukaisiin järvivesimuodostumiin, Paraisilla ja Kustavissa ei sijaitse vesiputedirektiivin mukaisia järvimuodostumia (Paikkatietoikkuna (SYKE 2022)). Järvistä erinomaiseen

ekologiseen tilaan on luokiteltu Hammarsboda sekä Lemnästräsket, hyvään tilaan Stora Masungträsket sekä Björkboda träsk ja tyydyttävään tilaan Dragsfjärden (kartat 2&3).

3. Vieraslajit

3.1. Määritelmä

Vieraslajilla tarkoitetaan eliölajia, joka on siirtynyt tai siirtymässä uudelle luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolella olevalle alueella ihmisen toiminnan seurauksena (Ympäristö.fi 2022). Mikäli vieraslajista on haittaa luonnon monimuotoisuudelle ja sen tarjoamille ekosysteemipalveluille, käytetään termiä haitallinen vieraslaji (EU A 1143/2014). Haitalliset vieraslajit saattavat vaikuttaa haitallisesti esimerkiksi alueen ravintoverkkoon, levittää tauteja sekä syrjäyttää alkuperäisiä lajeja tai vaikuttaa alkuperäisen eliöstöön geneettisesti risteämisen kautta (EU A 1143/2014). EU:n haitallisten vieraslajien listalla on (2022) 10 kalalajia (vieraslajit.fi) ja Suomen kansallisella täydentävällä listalla ei ole yhtään kalalajia (A 704/2019).

3.2. Vieraslajeja koskevia säännöksiä

EU:n tasolla haitallisista vieraslajeista säädetään vieraslajeja koskevassa asetuksessa (EU A 1143/2014). Vieraslajiasetuksen (EU A 1143/2014) tavoitteena on ennaltaehkäistä haitallisten vieraslajien leviämistä sekä vähentää niistä koituvia haittavaikutuksia. Suomen vieraslajilaki (L 1709/2015) täydentää ja soveltaa EU:n vieraslajiasetusta. Euroopan Unionin haitallisten vieraslajien listaa (saatavilla vieraslajit.fi-sivustolta) on täydennetty kansallisella vieraslajilistalla. Kansallisessa vieraslajiluettelossa (A 704/2019) on esitetty Suomessa merkittävät haitalliset vieraslajit sekä määritetty sääntöjä vieraslajien poistoon liittyen. Suomen vieraslajilaissa (L 1709/2015) säädetään muun muassa ympäristöön päästämisen kiello sekä huolehtimisvelvollisuus kiinteistön omistajalle, jossa EU:n tai kansallisen vieraslajilistan laji on hävitettävä omalta/ hallitulta kiinteistöltä. Haitallisten vieraslajien päästäminen ympäristöön on laissa rangaistava teko.

Kansallinen vieraslajistrategia (MMM 2012) on valtioneuvoston hyväksymä strategia, jolla pyritään ehkäisemään vieraslajien aiheuttamia haittoja Suomen luonnolle ja elinkeinolle. Maa- ja metsätalousministeriö on laatinut yhdessä Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa hallintasuunnitelmat haitallisille vieraslajeille Suomessa (MMM – sivusto, vieraslajit.fi). Suunnitelmat sisältävät muun muassa lajikohtaisia torjuntakeinoja ja riskiarviointien kautta esitetty ensisijaisia vieraslajien hallintakeinoja. Suunnitelmassa on esitetty torjuntakeinoja muun muassa aurinkoahvenen osalta sekä todettu rohmutokan olevan satunnainen lemmikkieläin, jonka leviämistä Suomeen ihminen voi haitallisilla toimillaan edesauttaa (MMM 2021).

Merenkulun osalta esimerkiksi kansainvälinen merenkulkujärjestön painolastivesiyleissopimuksessa on sovittu painolastivesien mukana tulevien vieraslajien torjunnasta (Niemivuo-Lahti 2021).

4. Vieraskalalajien leviäminen ja torjunta

Vieraskalalajit levittäytyvät uusille alueille ihmisen toiminnan seurauksena joko tahattomasti tai tahallisesti. Kalalajit leviävät alueelta toiselle esimerkiksi kalastuksen ja akvaarioharrastuksen, vesiviljelyn sekä laivojen välityksellä. Laivojen painolastivesien ja rakenteiden mukana kalalajit voivat levittäytyä pitkiäkin matkoja ja esimerkiksi mustatäplätokan epäillään levittäytyneen pääasiassa laivojen mukana. Kalastuksessa vieraskalalajit voivat siirtyä pyydysten mukana tai ne voivat päästä karkuun, jos niitä käytetään syöttikalana. Periaatteessa leviäminen voi tapahtua myös mätimunien kautta esimerkiksi vesikasvien siirron yhteydessä. Vesiviljelyssä karkulaiset voivat päästä vieraslajina alueen luontoon. (Urho ym. 2014.) Osa vieraslajeista leviää tahallisten toimien seurauksena. Esimerkiksi vuonna 2022 Turun alueelta löytyi haitallista vieraslajia, rohmutokkoa, paikallisesta lammesta, johon se on tahallisesti istutettu (LUKE 2022).

Elinympäristössään menestyvät vieraslajit voivat levitä edelleen itsenäisesti laajoillekin alueille (Urho ym. 2022). Suomessa vieraslajien leviämistä ja selviämistä rajoittavat useat eri tekijät. Itämeri on vieraslajeille

haasteellinen elinympäristö muun muassa sen alhaisen suolapitoisuuden takia ja harva Itämereen kulkeutunut vieraslaji selviytyy ja runsastuu alueella (itämeri.fi). Makeissa vesissä vieraslajien selviämistä rajoittaa kylmä ilmasto ja esimerkiksi vieraslajien leviäminen akvaarioharrastuksen kautta ei ole yhtä todennäköistä Suomessa kuin muilla ilmastovyöhykkeillä, sillä suurin osa akvaariokalakajeista on lämpimien alueiden alkuperäislajeja (Urho ym. 2014).

”Vieraslajien torjunnan tarkoituksena on turvata luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemien toimintaa sekä näihin perustuvia hyötyjä ihmisten hyvinvoinnille.” (MMM 2021, s. 5). EU:n asetuksessa on kuitenkin todettu, että toimenpiteet eivät saa kohtuuttomasti rasittaa ympäristöä ja toimenpiteistä saatujen hyötyjen tulee olla kustannuksia suuremmat lisäksi toimenpiteet eivät saa aiheuttaa eläimille vältettävissä olevaa kipua, tuskaa tai kärsimystä. Tehokkain torjuntakeino on haitallisen vieraslajin leviämisen ehkäiseminen. Viestinnällä ja tiedottamisella on suuri rooli vieraslajien leviämisen ehkäisemisessä. (MMM 2021). Tiedotusta tulisi lisätä mediassa ja kohdennetun tiedon tulisi saavuttaa asiantuntijat (Urho yms. 2014).

Avoimissa ekosysteemeissä haitallisten vieraslajien torjunta voi olla haasteellista ja esimerkiksi Itämeren osalta laajalle levinneiden haitallisten vieraskalalajien hävittäminen on käytännössä mahdotonta (Niemi-Lahti 2021). Itämeren osalta voidaan pyrkiä hallitsemaan haitallisten vieraslajien populaatioita kalastuksen keinoin (Niemi-Lahti 2021). Suljetuissa ekosysteemeissä, kuten lammissa, esiintyvien vieraskalalajien hävittäminen voi olla mahdollista ja torjuntakeinoina on käytetty muun muassa rotenon-pohjaisia yhdisteitä, joilla ei toivotut kalat pyritään hävittämään (kuva 1).

Kuva 1: Varsinais-Suomalaisesta lammesta tavattu haitallinen vieraslaji, rohmutokko, pyrittiin hävittämään rotenon-pohjaisella CFT Legumine -liuoksella.

5. Kohdealueen vieraslajikalastoa koskettavia suunnitelmia

5.1. Merenhoitosuunnitelma

Suomen merenhoitosuunnitelma koskee Suomen koko merialuetta ja tavoitteena on saavuttaa meriympäristön hyvä tila. Merenhoitosuunnitelma koostuu kolmesta osasta, joihin sisältyvät arvio meren tilasta, merenhoitosuunnitelman seurantaohjelma sekä toimenpideohjelma. Viimeisin toimenpideohjelma on luotu vuosille 2022–2027. (YM 2022). Merenhoitosuunnitelman mukaan Suomen merialueiden tila arvioidaan hyväksi vieraslajien osalta, sillä uusia vieraslajeja ei ole alueella havaittu vuoden 2011–2016 seurantajaksolla. Nykyisten vieraslajikantojen levittäytyminen koetaan kuitenkin haasteeksi. Merialueelle jo levinneitä vieraslajeja on käytännössä mahdoton poistaa, joten suunnitelmassa keskitytään uusien

vieraslajien saapumisen ehkäisemiseen. Menetelmiin kuuluvat muun muassa painolastivesiä koskevat säännökset sekä alusten rungossa kulkeutuvien vieraslajien ehkäiseminen. (Niemi-Lahden 2021).

Merenhoitosuunnitelmassa mainitaan vieraskalalajit mustatäplätokko ja hopearuutana, jotka uhkaavat lajien välisiä suhteita ja saattavat aiheuttaa jopa muutoksia ekosysteemiin. Näiden lajien osalta vieraslajien torjunta on ollut riittämätöntä. Lajeja ei pystytä enää hävittämään, mutta niiden esiintymistä voidaan rajoittaa kalastuksen keinoin sekä kannustamalla lajien käyttöön ruokakalana. Suunnitelmassa todetaan, että vesiviljelyn osalta toimet Suomessa ovat riittävät ja uusien lajien ottamiseksi vesiviljelyyn toteutetaan tarkka riskiarviointi. Kirjoloheen osalta todetaan, että se ei ole Suomessa kyennyt muodostamaan luonnonkantoja. (Niemi-Lahden 2021).

5.2. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma

Selvityksessä mukana olevat alueet kuuluvat pääosin Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueeseen (Westberg yms. 2022). Vieraslajeja tavataan vesienhoitoalueella rannikko- ja sisävesissä. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueelle on tehty alueelliset toimenpideohjelmat, joista kohdealue sijoittuu Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelman piiriin. Toimenpideohjelma on tehty vuosille 2022-2027. Toimenpideohjelma ei sisällä toimenpiteitä vieraslajien vähentämiseksi. Toimenpideohjelmassa kuitenkin todetaan, että vieraslajit voivat aiheuttaa riskin vesiekosysteemeille ja etenkin ilmastonmuutoksen seurauksena uhka voi tulevaisuudessa kasvaa. Toimenpideohjelmassa vesipuitedirektiivin mukaisista suojelualueista vieraslajit mainitaan uhaksi useassa kohteessa. (Kipinä-Salokannel yms. 2021.)

5.3. Kalatalousalueet ja niiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat

Suomi on jaettu 118 kalatalousalueeseen (kalatalouden keskusliitto a). Selvityksen kohdealueelle sijoittuu merkittävilta osin neljä kalatalousaluetta: Kemiönsaaren-Särkisalon kalatalousalue, Korppoon-Houtskariniön kalatalousalue, Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue ja Paraisten-Nauvon kalatalousalue (kalatalouden keskusliitto b). Alueesta pieni osa kuuluu myös Airisto-Velkuan kalatalousalueeseen (kalatalouden keskusliitto b). Kalatalousalueiden toimintaa valvoo ELY-keskus ja niiden toiminnasta ja tehtävissä säädetään kalastuslaissa (L 10.4.2015/379). Kalatalousalueiden tehtäviin kuuluvat muun muassa kalavarojen kestävä käyttö ja hoidon suunnittelu, kalastuksenvalvonnan järjestäminen sekä kalakantojen seurantatiedon kerääminen (L 10.4.2015/379).

Airisto-Velkuan kalatalousalue

Airisto-Velkuan kalatalousalue käsittää merialuetta Saaristomereltä sekä rannikkoalueen (pienehköjä) järviä, jokialueita ja puroja. Jokialueet käsittävät joitakin kilometrejä jokisuista yläjuoksulle. Airisto-Velkuan kalatalousalue on tärkeä kalastusalue niin vapaa-ajan kalastajille, kalastusopastoinnalle sekä kaupalliselle kalastukselle. Myös selvityksen kohdealueella toimii kaupallisia kalastajia. (Saarinen 2021).

Kalatalousalueella tunnistetaan, että vieraslajien levittäytyminen on vaikeasti ennakoitava riski, joka saattaa muuttaa toimintaympäristöä nopeastikin. Vieraskalalajeista kalatalousalueen hoitosuunnitelmassa mainitaan mustatäplätokko ja hopearuutana, joiden hävittäminen alueelta on suunnitelman mukaan käytännössä mahdotonta. Mustatäplätokkoa hyödynnetään eteläisellä Itämerellä saaliskalana, ja hoitosuunnitelmassa todetaan, että mikäli alueen vesissä alkaa esiintyä kookkaampia yksilöitä, tulee niiden hyötykäytön edistämistä harkita. (Saarinen 2021.)

Kemiönsaaren-Särkisalon kalatalousalue

Kemiönsaaren-Särkisalon kalatalousalue käsittää kohdealueelta Kemiönsaaren kunnan vesialueita. Kalatalousalue muodostuu niin sisä-, väli- kuin ulkosaaristostakin. Alue on tärkeä vapaa-ajan kalastajille ja

kaupallisille kalastajille, alueella harjoitetaan muun muassa troolikalastusta. Kuha ja ahven ovat alueen tärkeimpiä kalalajeja kalastuksen näkökulmasta. Lisäksi alueella kalastetaan muun muassa kuhaa, siikaa, särkikaloja sekä esimerkiksi madetta, kampelaa ja taimenta. (Ramstedt a.)

Kalatalousalueella ilmoitetaan olevan mustatäplätokkoa ja hopearuutanaa, joiden poistaminen alueelta on käytännössä mahdotonta. Mustatäplätökon todetaan kilpailevan muiden lajien kanssa pohjaeläimistöä. Suunnitelmassa tuodaan esille, että runsas petokalakanta voi rajoittaa mustatäplätököpopulaatioiden kasvua. Mustatäplätökon hoitokalastusta ja taloudellista hyödyntämistä selvitetään, jos kanta jatkaa kasvuaan. (Ramstedt a.)

Korppoon-Houtskariniön kalatalousalue

Korppoon-Houtskariniön kalatalousalue sijoittuu Paraisten kunnan vesille Korppoon, Houtskariniön ja Iniön alueille. Alueella harjoitetaan niin vapaa-ajan kuin kaupallistajin kalastusta ja alueen vedet sopivat muun muassa troolikalastukseen. Alueella kalastetaan muun muassa ahventa, haukea, kuhaa, siikaa ja särkikaloja. (Ramstedt b.)

Kalatalousalueella ilmoitetaan olevan mustatäplätokkoa ja hopearuutanaa, joiden poistaminen alueelta on käytännössä mahdotonta. Suunnitelmassa todetaan, että hopearuutana voi alueella edelleen yleistyä ilmaston lämpenemisen seurauksena. Suunnitelmassa tuodaan esille, että runsas petokalakanta voi rajoittaa mustatäplätököpopulaatioiden kasvua. Mustatäplätökon hoitokalastusta ja taloudellista hyödyntämistä selvitetään, jos kanta jatkaa kasvuaan. (Ramstedt a.)

Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue

Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue koostuu pääosin rannikkovesistä. Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue on tärkeä alue niin vapaa-ajan kalastajille kuin kaupalliselle kalastuksellekin. Alueella kalastetaan muun muassa kuhaa, ahventa, haukea, siikaa, särkikaloja ja silakkaa. Alueella on useita kalastusvalvojia. (L-S kalatalouskeskus a.)

Kalatalousalueen vieraskalalajeina hoitosuunnitelmassa mainitaan mustatäplätökko ja hopearuutana, joiden hävittämisen todetaan alueella olevan käytännössä mahdotonta. Lisäksi todetaan, että aurinkoahvenien torjuntaan on syytä varautua, sillä niitä on tavattu jo yhdessä järvessä Taivassalossa. Havainnot suositellaan ilmoitettavan kalahavainnot.luke.fi tai laji.fi palveluun. (L-S kalatalouskeskus a.)

Paraisten-Nauvon kalatalousalue

Paraisten-Nauvon kalatalousalue koostuu pääosin Paraisten kunnan merialueesta sisältäen niin sisä-, väli- kuin ulkosaariston vesistöjä. Alue on tärkeä niin kaupalliselle kuin vapaa-ajan kalastuksellekin. Kalastuksen osalta alueen tärkein kalalaji on kuha, muita kalastettavia lajeja ovat muun muassa hauki, ahven, siika ja särkikalat. (Ramstedt c.)

Kalatalousalueella ilmoitetaan olevan mustatäplätokkoa ja hopearuutanaa, joiden poistaminen alueelta on käytännössä mahdotonta. Suunnitelmassa todetaan, että hopearuutana voi alueella edelleen yleistyä ilmaston lämpenemisen seurauksena. Suunnitelmassa tuodaan esille, että runsas petokalakanta voi rajoittaa mustatäplätököpopulaatioiden kasvua. Mustatäplätökon hoitokalastusta ja taloudellista hyödyntämistä selvitetään, jos kanta jatkaa kasvuaan. Suunnitelman mukaan vieraslajien leviämistä voidaan estää vain kansallisin ja kansainvälisin päätöksin, jotka ovat kalatalousalueiden toiminnan ulkopuolella. (Ramstedt a.)

6. Havaittuja vieraskalalajeja Samassa Veneessä ry:n toimialueella

6.1. Hopearuutana

Hopearuutana (*Carassius gibelio*) on särkikaloihin kuuluva, ruutanaa muistuttava, vieraslaji. Hopearuutana on hyvä selviytymään ja kestää esimerkiksi talven hapettomia oloja. Se on myös tehokas lisääntymään ja pystyy lisääntymään myös suvuttomasti. Hopearuutanaa on tavattu sekä vähäsuolaisissa merenlahdissa että lammissa ja Suomeen se on tullut todennäköisesti vuosituhatien vaihteessa (Kalahavainnot -sivusto). Hopearuutanan alkuperää ei täysin tunneta. (vieraslajit.fi, kalahavainnot (LUKE)). Hopearuutana ei kuulu haitallisten vieraslajien listalle, mutta sen leviämistä on pyrittävä hillitsemään eikä sitä tule levittää luontoon. Hopearuutana kelpaa ruokakalaksi. (kalahavainnot -sivusto, vieraslajit.fi).

6.2. Mustatäplätokko

Mustatäplätokko (*Neogobius melanostomus*) on kookas tokkoihin kuuluva pohjakalalaji, joka on tullut Itämereen painolastivesien mukana tai runkoon kiinnittyneenä kutuna. Laji on kotoisin Mustanmeren ja Kaspianmeren alueelta. Mustatäplätokko on paikoin vakiintunut Suomen alueelle. Ja sen torjunta kokonaan on käytännössä mahdotonta (Niemi-Lahden 2021). Mustatäplätokkoa on havaittu ensimmäisen kerran Kaarinassa 2005. Mustatäplätokkoa tavataan suuressa osassa kohdealueen rannikkovesiä. Mustatäplätokko ei kuulu haitallisten vieraslajien listalle, mutta sen leviämistä on pyrittävä hillitsemään, eikä saaliiksi saatuja yksilöitä tule palauttaa takaisin veteen. (kalahavainnot (LUKE), vieraslajit.fi, luontoportti.fi.)

6.3. Venäjäsampi

Venäjäsampi (*Acipenser gueldenstaedti*) on yksi Suomenlahteen aikanaan istutetuista sampilajeista. Se on kotoisin Mustanmeren, Kaspianmeren ja Asovanmeren alueelta. Istutetut vieraslaji sammet eivät ole lisääntyneet Itämeressä, joten ne tulevat todennäköisesti häviämään alueelta itsestään. (luontoportti.fi). Sampi ei ole haitallisten vieraslajien listalla (vieraslajit.fi). Kohdealueelta on yksittäinen havainto venäjäsammesta muutaman vuoden takaa (kalahavainnot (LUKE)).

6.4. Kirjolohi

Kirjolohi (*Oncorhynchus mykiss*) on lohikaloihin kuuluva kalalaji, joka on Suomen merkittävin viljelty ruokakala (vieraslajit.fi, Niemi-Lahden 2021). Kirjolohi ei tietävästi ole Suomessa muodostanut pysyviä luonnonkantoja ja sen ei ole todettu esimerkiksi syrjäyttäneen alkuperäisiä kalalajeja, mutta ilmastonmuutoksen eteneminen voi muuttaa tätä tilannetta (Niemi-Lahden 2021). Kirjolohesta ei ole luonnonvarakeskuksen palvelussa havaintoja hankealueelta (kalahavainnot (LUKE)).

7. Yhteenveto

Vieraslajit leviävät uusille alueille ihmisen tahallisesti tai tahattomasti edesauttamana. Kaikki vieraslajit eivät muodostu alueella haitallisiksi eivätkä esimerkiksi pysty olosuhteiden takia muodostamaan pysyviä luonnonkantoja. Ilmaston lämpeneminen saattaa edesauttaa joidenkin vieraslajien selviämistä Suomen luonnossa. (mm. MMM 2021, Niemi-Lahden 2021). Haitalliset vieraslajit uhkaavat luonnon monimuotoisuutta ja heikentävät sen tarjoamia ekosysteemipalveluita (MMM 2021).

Samassa Veneessä ry:n toimialueella on viime vuosina havaittu muutamia eri vieraskalalajeja, joista mikään ei kuulu Euroopan Unionin haitallisten vieraslajien listalle tai kansalliseen vieraslajiluetteloon (kalahavainnot (LUKE), vieraslajit.fi). Alueella esiintyvät mustatäplätokko ja hopearuutana saattavat aiheuttaa runsastuessaan vakavaa haittaa monimuotoisuudelle ja ekosysteemille, mutta niiden hävittäminen Saaristomerestä katsotaan olevan mahdotonta (Niemi-Lahden 2021). Yleisesti vieraskalalajien leviämistä on pyrittävä estämään eikä pyydettyjä yksilöitä tulisi päästää takaisin luontoon. (mm. vieraslajit.fi).

Kansainvälisten ja kansallisten säädösten avulla pyritään estämään haitallisten vieraslajien leviämistä sekä minimoimaan niistä aiheutuvia haittoja. Tärkeässä roolissa vieraslajien torjunnassa on aktiivinen tiedottaminen vieraslajeista ja niihin liittyvistä riskeistä. Vieraskalalajihavainnoista ilmoittaminen on tärkeää, jotta tarvittaviin torjuntatoimiin päästään viipymättä. Vieraskalahavainnoista sekä muista kalahavainnoista voi ilmoittaa Luonnonvarakeskuksen kalahavainnot lomakkeella (<https://kalahavainnot.luke.fi/lomake>). (mm. EU A 1143/2014, L 1709/2015, MMM 2012, vieraslajit.fi).

Lähteet

Aroviita, J., Mitikka, S. & Vienonen, S. 2019. Pintavesien tilan luokittelu ja arviointiperusteet vesienhoidon kolmannella kaudella. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 37/2019. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/306745>.

European Environmental Agency (EEA). 2012. The impacts of invasive alien species in Europe. EEA technical report. Saatavilla: <https://www.eea.europa.eu/publications/impacts-of-invasive-alien-species>.

Euroopan Unioni (EU). 2014. A 1143/2014. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R1143&from=FI#d1e1379-35-1>. Viitattu 13.12.2022.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (D 2000/60/EY). Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0060>. Viitattu 16.12.2022.

Itämeri.fi. Vieraslajit kulkevat ihmisten mukana. Saatavilla: https://itameri.fi/fi-FI/Luonto_ja_sen_muutos/Lajit/Vieraslajit. Viitattu 13.12.2022.

Kalatalouden keskusliitto a. Kalatalousalueet. Kalatalouden keskusliiton nettisivut. <https://ahven.net/kalatalousalueet/>. Viitattu 7.12.2022.

Kalatalouden keskusliitto b. Kalatalousalueet kartalla. Kalatalouden keskusliiton nettisivut. <https://ahven.net/kalatalousalueet/kalatalousaluekartta/>. Viitattu 7.12.2022.

Kalahavainnot (LUKE). Havainnot kartalla. <https://kalahavainnot.luke.fi/kartta>. Viitattu 19.12.2022.

Kalahavainnot-sivusto. Luonnonvarakeskus.

Kalahavainnot-sivusto. Hopearuutana. Saatavilla: <https://kalahavainnot.luke.fi/kalalajitieto/hopearuutana/>. Viitattu 19.12.2022.

Kipinä-Salokannel, A. & Mäkinen, M. 2021. Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2022–2027. Varsinais-Suomen ELY-keskus. Raportteja 44/2021. Saatavilla: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/184006/Raportteja%2044%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja osa 1 – tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristö 8/2018. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161233/Suomen%20luontotyyppien%20uhanalaisuus%202018%20OSA1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Korpinen, S., Laamanen, M., Suomela, J., Paavilainen, P., Lahtinen, T. & Ekebom, J. (toim.). 2018. Suomen meriympäristön tila 2018. Suomen ympäristökeskus. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/274086>.

L 10.4.2015/379. Kalastuslaki. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150379>. Viitattu 7.12.2022.

Luonnonvarakeskus (LUKE). 2022. Rohmutokkoa löydetty ensimmäistä kertaa Suomesta – haitallisen vieraslajikalan levittäminen on laitonta. Uutinen – Luonnonvarakeskus. Saatavilla: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/rohmutokkoa-loydetty-ensimmaista-kertaa-suomesta-haitallisen-vieraslajikalan-levittaminen-on-laitonta>. Viitattu 14.12.2022.

Luontoportti.fi-sivusto.

Mustatäplätokko. <https://luontoportti.com/t/2047/mustataplatokko>. Viitattu 19.12.2022.

Venäjänsampi. <https://luontoportti.com/t/2148/venajansampi>. Viitattu 22.12.2022.

Länsi-Suomen (L-S) kalatalouskeskus a. Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2022–2031. Saatavilla: <https://www.kalatalouskeskus.fi/wp-content/uploads/2021/11/Kustavin-Uudenkaupungin-kalatalousalueen-ka%CC%88ytto%CC%88-ja-hoitosuunnitelma-ELYlle-pieni.pdf>.

Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) sivusto. Vieraslajit. Saatavilla: <https://mmm.fi/vieraslajit>. Viitattu 19.12.2022.

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2012. Kansallinen vieraslajistrategia. Saatavilla: <https://mmm.fi/vieraslajit>.

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). 2021. Hallintasuunnitelma haitallisten vieraslajien torjumiseksi – yhdistetty suunnitelma. Erillisjulkaisu 1.12.2021. Saatavilla: <https://mmm.fi/vieraslajit>.

Niemivuo-Lahti, J. 2021. Haitallisten vieraslajien torjunta. Julkaisussa: Laamanen, M., Suomela, J., Ekebon, J., Korpinen, S., Paavilainen, P., Lahtinen, T., Nieminen, S. & Hernberg, A. 2021. Suomen merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelma vuosille 2022–2027. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:30. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163704/YM_2021_30.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Paikkatietoikkuna (SYKE). VPD vesimuodostumat. Viitattu 15.12.2022.

Ramstedt, R. a. Kemiönsaaren-Särkisalon kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma. Saatavilla: https://abofisk.net/wp-content/uploads/2022/12/Kemionsaaren-Sarkisalon-cta-KHS_kaannos.pdf.

Ramstedt, R. b. Käyttö- ja hoitosuunnitelma Korppoon-Houtskariniön kalatalousalueelle. https://abofisk.net/wp-content/uploads/2022/12/A_Korppoon-Houtskariniön-kalatalousalueen-kaytto-ja-hoitosuunnitelma-FINALE-till-NTM-centralen-2021.pdf.

Ramstedt, R. c. Käyttö- ja hoitosuunnitelma Paraisten-Nauvon kalatalousalueelle. https://abofisk.net/wp-content/uploads/2022/12/A_Paraisten-Nauvon-kalatalousalueen-kaytto-ja-hoitosuunnitelma-FINALE-till-NTM-centralen-2021.pdf.

Saarinen, T. 2021. Airisto-Velkuan kalatalousalue, käyttö- ja hoitosuunnitelma, ehdotus kalatalousalueen yleiskokoukselle 24.11.2021. Saatavilla: <https://www.airistovelkua.fi/wp/wp-content/uploads/2021/11/Liite-1-A-V-KHS-EHDOTUS.pdf>.

Suvantola, L. (YM) Puhelinhaastattelu (Allikkosalakka). 13.12.2022.

Urho, L., Holmala, K., Pennanen, J., Pursiainen, M., Rintala, J. & Veneranta, L. 2014. Haitallisten vieraiden kala-, rapuja nisäkäslajien leviäminen, tietoisuuden lisääminen ja hallinta. Saatavilla: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/519961/rktltr2014_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 13.12.2022.

Vesi.fi – karttapalvelu. Ravinnekuormitus. Saatavilla: <https://www.vesi.fi/karttapalvelu/>. Viitattu 15.12.2022.

Vesipuidedirektiivi (VPD). 2000. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0060>. Viitattu: 19.12.2022.

Vieraslajit – Vieraslajit.fi

Vieraslajit.fi. Torjunta. <https://vieraslajit.fi/info/i-284>. Viitattu 20.12.2022.

Vieraslajit.fi. Hopearuutana. <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.52996>. Viitattu 19.12.2022.

Vieraslajit.fi. Mustatäplätokko. <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.53000>. Viitattu 19.12.2022.

Westberg, V., Bonde, A., Koivisto, A., Mäkinen, M., Puro, H., Siiro, P. & Teppo, A. 2022. Kokemäenjoen – Saaristomeren – Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027 Osa 1: Vesienhoitoaluekohtaiset tiedot.

Wikipedia. Haunisten allas. Saatavilla: https://fi.wikipedia.org/wiki/Haunisten_allas. Viitattu 15.12.2022.

Ympäristö.fi. 2022. Vieraslajit. Saatavilla: <https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Vieraslajit>. Viitattu 13.12.2022.

Ympäristöministeriö (YM). 2022. Merenhoito. Ympäristö.fi sivusto. Saatavilla: <https://www.ymparisto.fi/merenhoidonsuunnittelu>. Viitattu: 19.12.2022.